

Міністерство освіти і науки України
Навчально-методичний центр ПТО у Сумській області
Державний професійно-технічний навчальний заклад
«Хотінський професійний аграрний ліцей»

Творча робота
учасників XIX Всеукраїнського конкурсу
учнівської творчості
в номінації «Історія України і державотворення»
«Ради тебе перли в душу сію, ради тебе мислю і творю...»
«Серце – людям. Микола Іванович Литвин»

Виконали:
Птахіна Катерина,
Зінченко Вероніка
Керівник:
викладач історії і правознавства
Сорока Ганна Вікторівна

2020

Зміст

Анотація-----	2
Вступ -----	3
Серце – людям. Микола Іванович Литвин-----	6
Висновки-----	26
Список використаної літератури-----	29
Додатки -----	30
Фоторепортаж -----	32

Анотація
на творчу роботу учасників
XIX Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості
у номінації «Історія України і державотворення»
«Серце – людям. Микола Іванович Литвин»
учнів Державного професійно-технічного навчального закладу
«Хотінський професійний аграрний ліцей»
Птахіної Катерини, Зінченко Вероніки

У творчій роботі вивчається життєвий і творчий шлях Миколи Івановича Литвина, а саме досліджується його тернистий шлях дитинства, що овіяний роками Другої світової війни, голодом 1946-1947 років, краєзнавча та педагогічна діяльність, поетична творчість, що навіяна життям самого автора книг, його любов до сім'ї, рідної школи, рідного краю, односельчан та в цілому своєї Батьківщини, розкривається значний особистий внесок Миколи Івановича у розвиток рідного селища Хотінь.

У ході виконання роботи були опрацьовані різноманітні джерела, серед яких найбільша увага приділена такому методу дослідження як інтерв'ю, яке є особливим джерелом історичних фактів і суб'єктивного відображення історичних подій. Робота написана у вигляді запитань до Миколи Івановича Литвина, а між ними наводяться поетичні рядки краєзнавця, які ще більше дають змогу відчувати ті моменти життя і творчості людини, яка одержима своєю копіткою працею до рідного краю, людини, яка любить і прославляє свою малу батьківщину, жителів селища, які спільною працею, звитягою і творчістю творили величну історію рідного краю.

Робота містить нариси, спогади, вірші, фотографії Миколи Івановича Литвина, фотографії учасників пошукової групи.

Ця творча робота буде цікава викладачам історії, художньої культури, керівникам та членам історичних гуртків, факультативів. Її матеріали можуть бути використані на уроках та в позаурочній діяльності.

Директор ліцею
Методист ліцею
Краєзнавець

О.С. Шабаль
І.О. Кулик
М.І. Литвин

Вступ

*«Служити людям, пісні, слову,
Любити край свій, рідну мову –
Мого натхнення джерело,
З коріння прадідів воно.»*

Микола Мерко (мешканець смт Хотінь)

Історію творять люди... Це не просто слова, оскільки ця наука, як ні одна інша, є суб'єктивним віддзеркаленням як вражень безпосередніх очевидців подій, так і думки тих, хто потім їх аналізуватиме. Є люди, одержимі творчістю, пошуками. До таких належить Микола Іванович Литвин (Малюнок 19). За фахом він – історик, за покликанням серця – краєзнавець. Він любить своє рідне селище, вивчає своє минуле. Ця його любов ще з дитинства. Любов до рідного краю, до трудівників, до школи, до дітей, до своєї професії є джерелом творчості Миколи Івановича. Він є людиною, яка щиро любить свій рідний край, прагне своїми знаннями і зібраними за багато років матеріалами про Слобожанський край та історичний розвиток селища Хотінь ділитися з молодим поколінням, виховувати його на прикладах відданого служіння народу вільної незалежної України. Також слід згадати, що Микола Іванович є активним позаштатним кореспондентом районної газети «Вперед». Вперше його прізвище з'явилося на шпальтах газети у 1959 році. Донині його дописи про хотінців, цікаві подорожі і краєзнавчі розвідки, шкільне життя і особливо чудовий музей захоплюють багатьох читачів.

З 1970 року Микола Іванович працює у Хотінській спеціалізованій школі І-ІІІ ступенів вчителем історії (Малюнок 27). З 1996 року займається краєзнавством. Кожного року біля меморіального комплексу 9 травня Литвин Микола Іванович розповідає своїм вихованцям про тяжкі роки війни і боротьбу українського народу за щастя, волю й кращу долю. Нині Микола Іванович

очолює історико-краєзнавчий музей імені Г. Т. Петрова Хотінської спеціалізованої школи I-III ступенів.

Книги, написані Миколою Івановичем, особливо потрібно читати тим, хто сьогодні сидить за шкільною партою, в студентській аудиторії, юнакам і дівчатам, які вступають у самостійне життя, людям, котрі не байдужі до рідного краю і отчого дому. У рядках поезії звучать слова про рідне село Хотінь, про яскраві сторінки історії селища – невід'ємної частини України і людей, які творили, будували, захищали. Ця титанічна поетична праця Миколи Івановича є ще однією ниточкою, що зв'яже назавжди пам'ять поколінь наших земляків.

Метою проведеної нами роботи став пошук та узагальнення зібраних біографічних даних про Миколу Івановича Литвина, дослідження його життєвого і творчого шляху, краєзнавчої та педагогічної діяльності, поетичної творчості та розкриття значного особистого внеску у розвиток рідного селища Хотінь.

Методом дослідження є інтерв'ю як особливе джерело історичних фактів і суб'єктивного відображення історичних подій.

Актуальність. У контексті національного і культурного відродження України особливої актуальності набуває вивчення історії рідного краю, залучення учнів до пізнання великої історико-культурної спадщини, зростання національної свідомості громадян, піднесення їх духовності. Знання історії рідного краю духовно збагачує кожну особу, виховує патріотизм, вчить цінувати свій народ. Історія рідного краю – це скарбниця досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом, що є нетлінним в сфері матеріальної та духовної культури; це і гіркі помилки минулого, знання і аналіз яких дасть можливість уникнути їх у майбутньому; це той своєрідний місточок, який зв'язує покоління минулі з сучасними і прийдешніми.

Історію творять люди, людські подвиги, слава. Ми повинні пам'ятати тих, хто вів наш народ стежею науки, правди, сіяв розумне, добре, вічне. Пам'ять

про добрі справи живе крізь віки. Пам'ять, про яку не треба додатково розповідати у книжках. Пам'ять, яка закарбовується у людей у серці. Пам'ять про справи, якими хочеться пишатися. Адже це – частина історії всієї України.

Серце – людям. Микола Іванович Литвин

Біографічні дані

Литвин Микола Іванович народився 29 липня 1936 року в селищі міського типу Хотінь Сумського району Сумської області в селянській сім'ї (Малюнок 20).

В 1955 році закінчив Хотінську десятирічку. Трудовий шлях розпочав у Донецькому краю – працював на підземних роботах шахтарем. У 1956-1958 роках проходив військову службу в Батумі та Севастополі. З 1958 року працював у районних установах.

В 1965 році закінчив Московський історично-архівний інститут, а в 1980 році – Харківський державний університет (історичний факультет).

З 1969 року працює вчителем історії спеціалізованої школи I-III ступенів селища міського типу Хотінь (Малюнок 18).

**«...поспішай віддати світові все найкраще
що тамується в твоїх глибинах. Віддай
усе краще, що приховується в твоїх скарбницях.
Адже раз, один раз ти приходиш у світ зі свом цвітінням.»**

Віктор Вакуленко

Птахіна Катерина: Доброго дня, шановний Миколо Івановичу!

Микола Іванович: Доброго дня, прошу заходити до музею.

Зінченко Вероніка: Ми, як і домовлялися в рамках Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості хочемо взяти у Вас інтерв'ю!

Микола Іванович: Мені приємно взяти участь у цьому конкурсі й допомогти вам Із задоволенням, я тут навіть підготувався. Підготував фотографії, вірші, тому із задоволенням вам розкажу та відповім на питання.

Птахіна Катерина: Де і коли Ви народилися? Розкажіть коротко про своє дитинство.

Микола Іванович: З'явився я, Литвин Микола Іванович, на світ у Хотіні Сумського району в гарячу літню пору, коли все на землі радіє теплу, дощу і сонцю. На городах смарагдовим кольором відливалася картопля, морква та огудина. Розросталася великими головками та широким листом білокачанна. Ось у цій капустиній гушавині і знайшли мене батьки. А це було в липні 29 числа, року 36 минулого двадцятого століття. Пораділи мої батьки, повеселішав старший братик Саша, адже буде з ким гратися та й, взагалі, веселіше буде в сім'ї (Малюнок 23). У цей час у світі було досить неспокійно: піднімався фашизм на німецькій землі, який чорним мороком розповзався по європейських країнах. Та поки що з Сашком у мене було безтурботне і затишне дитинство. Батьки працювали в колгоспі, а я з братиком був на бабусиному вихованні. Я з братом підростали: Саша пішов до місцевої школи, та й мені настав уже п'ятий рік. Раптово закінчилося наше щасливе дитинство і юність, бо почалася Друга світова війна поневірянь і тяжких випробувань. Батько пішов на фронт, а ми з мамою залишилися на окупованій німцями землі. Брата фашисти погнали до Німеччини. Пізніше йому вдалося втекти від поневолення і влитися до лав Червоної Армії. У грудні 1943 року з фронту повернувся інвалідом батько. У ці ж дні з фронту обізвався воєнним трикутником Сашко. Та не побачив він переможного салюту 1945 року – в 1944 році загинув на польській землі...

Зінченко Вероніка: Ми Вам співчуваємо... А як же склалося Ваше життя після закінчення Другої світової війни?

Микола Іванович: У 1945 році я пішов до першого класу. Через плече – полотняна торбинка, яку пошив мені тато. Такої, як у мене, не було ні в кого. І я дуже радів, що мав буквар і піволівця. Навчався у напівзруйнованій школі. Парт не було. Поставили в кімнаті великий стіл. За нього сіли всі хлопчики і дівчатка. Підручник був один на десятеро учнів. Перші літери виводили в зошитах, виготовлених самотужки з паперових мішків. Йшов час, і я в 1955 році перегорнув останню сторінку шкільного життя (Малюнок 21). А далі? Життя

продовжується. Рік випробування на міцність. Витримав екзамен на донецькій шахті в місті Горлівка. Потім військова служба – два роки в місті морської слави – Севастополі (Малюнок 25).

Птахіна Катерина: Яку освіту Ви отримали, де працювали?

Микола Іванович: Після повернення зі служби працював у державних установах Хотінського та сумського районів. Разом з тим навчався і закінчив Московський історико-архівний інститут у 1964 році. Але відчував – щось не те. Хотілося до людей, до дітей і, взагалі, до широкого світу. Зробив перші кроки у педагогіку. Перші несміливі уроки з історії у вечірній, а потім і в денній школі. А далі вступив до Харківського державного університету на історичний факультет. Так і працював на педагогічній ниві вчителем історії і права.

У 1996 році вийшов на заслужений відпочинок, але не покидав улюбленої справи – продовжував навчати дітей історії і разом з тим працював у шкільному краєзнавчому музеї. Досягнув педагогічної майстерності і звання «Учитель вищої категорії». За педагогічну працю неодноразово нагороджувався грамотами Міністерства освіти України, обласних і районних установ освіти, Сумської районної та обласної рад, районного управління культури та грамотами школи. Нагороджений медаллю «Ветеран праці», маю звання «Відмінник освіти України» (Малюнок 15, Малюнок 16). У 1959 році одружився. Дружина все життя є вірною помічницею і порадицею, яка віддала всі свої знання і вміння педагогічній справі, навчанню школярів. Разом з дружиною виростили сина Валерія і вже маємо онуків і правнуків (Малюнок 34).

Мої роки

Крізь космос летять мої роки...
 Де їхній причал відшукать,
 Де їхні останні кроки?
 Цього мені краще не знать.
 Та відаю твердо одне я –

Дружині

Маю вже немало літ,
 Побачив близький і далекий світ,
 Були дівчата в мене друзі,
 А інші, може, ближче трішки,
 Та вибрав я одну -

В життя трудове як прийшов,
Писалась його епопея
В полях, між лугів і дібров.
Як перші підняв колосочки,
Як воду носив косарям,
Біліла маленька сорочка
То в житі, то в травах десь, там...
А далі була люба школа
Й останній наш вальс, випускний.
Я їх не забуду ніколи
В путі невідомій своїй.
В шахтарському краї багатім –
Там доля нова почалась,
Й зароблена перша зарплата
Нелегко, нелегко далась.
Та все ж я пишався собою,
Як воїн, який переміг,
Коли піднімався з забою
Й вертався, не чуючи ніг...
О, скільки тих літ за межею!
Складається шлях в терикон,
А я не старію душею,
Йдучи за часу Рубікон...
Зоря моя, в зрілості пору,
Черпає (тому й не згора!)
Із чорного золота гору,
Що видобув я нагора...

М. І. Литвин

Ми разом з нею майже
П'ять десятиків літ.

М. І. Литвин

Зінченко Вероніка: Так, на Вашу долю випало чимало життєвих негараздів, серед яких є Друга світова війна. Розкажіть ще, будь ласка, як Ви пережили, відчули той тягар війни на своїх дитячих плечах?

Микола Іванович: У дитинстві людям мого покоління випала надзвичайно важка доля. Вони знають лихоліття воєнних років не з книжок, а пережили їх самі, відчули тягар війни на своїх дитячих плечах. Чимало чого вже зійшло з пам'яті, адже це було так давно (близько шести десятиків літ тому), і пригадуються епізоди лише тих років, які найбільше вкарбувалися в мою пам'ять. Війна від нас, дітлахів, багато чого забрала, багато чого і навчила. А вчила вона виживати, боротися за життя на окупованій землі.

Страшний 1941 рік. Як все доросле населення призовного віку, батько, сільський трудівник, пішов на війну. Вдома залишилися бабуся (батькова мама), моя мама та старший брат Сашко. Перед війною йому виповнилося тільки п'ятнадцять років, мені пішов сьомий. У ті дні, коли ворог підступав до наших країв, ще працював колгосп, і Сашко з матір'ю ходили збирати гарний урожай. Повернувшись, розповідали як не раз колгоспникам доводилося полишати поле, бо в небі часто з'являлися ворожі літаки і поливали свинцем селян.

Восени 1941 року німці дійшли і до нашого села. На вулицях не було чути дитячого сміху, бо рідні заганяли дітлахів по домівках, аби не сталося ніякої біди від непрошених гостей, вулицю заповонила військова техніка, скрізь було чути гелгіт німецьких вояк. Нишпорили німці по хатах, горищах, сараях, вишукуючи домашню живність і не розминаючися ні з чим, вантажили на кінські підводи. Інколи гелгіт (а інакше не назвеш) німецької мови переплітався з вереском поросят, кудкудаканням курей, ревом приречених корівок та телят. Пам'ятаю, була чорно-біла породиста корова, якою пишались мої батьки. І мама частенько, повертаючись увечері від корови з повною дійницею, відливала мені у велику чашку свіженького молока. А я сідав на ганку або біля двору і довгенько смакував цим молочком. З приходом німців у село, ми (наша родина),

звичайно, страшенно переживали, що нашу корівку заберуть від нас. Та все якось лихо обходило нас стороною, і корова ще залишалася в нашому хліві. І все ж не вдалося довго втримати секрет – німці дізналися про нашу Малюту. Взяли її на облік і застерegli нас, щоб без дозволу нікуди не збували.

Життя земне швидко так минає,
 Немов осінній жовтий падолист.
 Сьогодні ти в одному вимірі живеш,
 Завтра вже в іншому стаєш.
 Було колись: дитинство, юність, зрілість.
 Сьогодні – вже осінній день,
 Що дивиться на зиму.
 Бувають ще: і тепле сонечко,
 І ясні прохолодні зорі,
 А більшість – дощова імла,
 Що нашу старість туманом зігрива.

*М. І. Литвин,
 жовтень, 2005 р.*

Птахіна Катерина: Так, на жаль, Вам довелося пережити і пропустити крізь своє дитяче серце ті страшні часи війни. А чи стикалися ви з німцями? Як вони себе поводити зі звичайним народом?

Микола Іванович: Так, було й таке. Осіннього дощового дня я заліз на теплу піч і займався своїми дитячими справами. Ось до хати хутко заходить бабуся і починає ховати з полиці хліб, а з горщика вийняла декілька невеликих «пиріжечків» вершкового масла. Щоб усе не дісталось німцям, бабуся загорнула в ганчірку і поклала біля порога між лавою і помийницею (так називалася посудина з харчами для свиней або корови). А через деяку мить – стукіт у сінешні двері, і незрозуміла мова заповнила нашу хату. Я визирнув із-за комину і побачив німців у шоломах на голові і шинелях мишачого кольору, з короткими

автоматами за плечима. Один із них навів на мене автомат і вигукнув: «Партізанен!» Я вмить зник за комином. У хаті зчинився шум і гамір. Вони кричали: «Матка, млеко, яйка!» А це означає, що господарі повинні віддати їм усе, чим можна пожитися. Та не зачепили того, що бабуся заховала біля порога, а воно лежало у німців майже перед очима. Обхитрували бабуся німців. І все ж довелося розлучитися з нашою корівкою-годувальницею, що прирікало нас на злиденне і голодне життя на окупованій рідній землі. Коли поліцай повів корову з двору, всі ми плакали гіркими сльозами. Я бачив, як великі сльозини стікали з очей нашої Малюти.

У березні 1943 року фашисти повідомили селянам, що їх виселятимуть із села. З собою можна було брати стільки, скільки доведеш на санях або санчатах. Все населення підняли на ноги, валка навантажених санчат і саней посунула до центру села, німці разом з поліцаями вирішили перевірити речі, які були навантажені на санчата, а разом з тим забрати хлопців та дівчат для відправки до Німеччини.

У цей день наша сім'я назавжди розлучилася з Сашком. Після того я вже ніколи не побачу і не почую голосу свого старшого брата, який так любив мене. Але в німців Сашко довго не був і разом з друзями організував втечу, перейшов лінію фронту, воював зв'язковим у діючій армії. Пропав безвісти в серпні 1944 року в Польщі. Добре почистивши колону, фашисти повернули її у зворотньому напрямку. Шлях лежав до сусіднього села Кровного. Разом з односельцями мати, бабуся та я, проминувши свою спорожнілу хату, попрямували по коліна в снігу до Кровного. Дісталися до села пізньої ночі. Треба б і відпочити. Зайшли до однієї хати, а тут вже розмістилося декілька сімей з Хотіні. Незважаючи на тісноту, господарі і для нас знайшли куточок, щоб якось ми переспали ніч. А через деякий час ті, що пізніше прийшли з Хотіні, повідомили, що наша хата підпалена німцями за підозрою, що хтось у ній переховується. Декілька черг з автомата зробили свою чорну справу. Єдина хата в Хотіні була підпалена

німцями, це була перша жертва фашистських «порядків». У ці дні палали смолоскипами села Писарівка й Андріївка. Рано-вранці, ледь засіріло надворі, мати з бабусею швиденько зібрались, а мене, ще сонного, посадили в саморобні санчата, і переярками, бездоріжжям ми почали добиратися до села Ленінське, бо там німців не було, та й вважалося, що пережити ці дні в цьому селі буде легше. Та довго ми там не жили. З появою весняного тепла знову почали добиратися до рідного села, у селі все ще були німці, але вели себе вони дещо по-іншому, зникла в них та пихатість, що була в сорок першому. У 1943 році і я не один раз бачив, як німці везли своїх однополчан у трунах, накритих фашистськими прапорами. І це вплинуло на їхній настрій – відчували свій близький кінець.

Своєї вулиці ми майже не впізнали: чимало будівель німці розібрали на будівництво підземних укріплень-бункерів. Прийшли до своєї хати, замість неї – згарище. Уцілів лише сарай, де ми й жили перші післявоєнні роки. Тяжке враження справило на мене те згарище. Неквапно походив я попелищем, ногою став розгрібати недогорілі шматки дерева, нічого не знайшов, а що я шукав, і сам не знав. У попелі натрапив на мідний злиток від нашого самовару, який частенько прикрашав святковий стіл у передвоєнні роки. Не залишилося навіть залишків від нового дерев'яного ліжка з різними фігурами на спинках. Це ліжко батьки придбали перед самою війною, і це була найкраща обнова в нашій хаті.

Зінченко Вероніка: Що Ви пам'ятаєте про визволення? Як Ви сприйняли цю подію?

Микола Іванович: У мою пам'ять вкарбувався ще один епізод воєнних років, останні дні війни... Весна 1945 року. Квітень і початок травня видалися по-весняному теплими. Яскраво світило сонце, в небо з веселою піснею злітали жайворонки. Селяни порали свої присадибні селяни, хто як міг: одні сім'ями виходили на городи і копали лопатами, вилами, іншими орали власними коровами, а то й самі впрягалися в плуги. І мої батьки, і я теж були на городі. І десь опівдні пронеслося вулицею: «Перемога! Кінець війні!» Батьків охопила

невимовна радість, але в той час очі просльозилися – не дожив Сашко до переможного свята. У цей день по всіх вулицях селища звучали пісні, музика, а духовий оркестр біля сільського клубу скликав мітинг, присвячений Перемозі.

Попереду важкі роки відбудови зруйнованого господарства. Україна урочисто відзначає 55-річчя визволення від фашистської навали. П'ятдесят п'ять років в Україні не гримлять вибухи снарядів. Війна – це страхіття, яке лягає важким тягарем на дорослих, а ще важчим – на дітей. Тому звертаюся до молодих поколінь: «Робіть усе можливе, щоб прийдешні покоління не знали такого лиха, яке пережило наше покоління».

Военное детство

Посвящается всем, чье детство омрачено годами

Великой Отечественной войне 1941-1945 годов

Мы помним те страшные годы войны,

Которые не только на взрослые, но и

На детские плечи тяжелой ношей легли.

Мы помним горькое эхо войны, ибо...

Мы – дети войны!

Мы помним, как отцы на войну уходили,

Как старшие братья, взяв в руки винтовку,

Чтобы мстить за родных и детей,

За братьев, сестер, матерей,

За поруганную нашу страну, за родную Хотень.

Мы, дети войны, натерпелись

Униженья немецкого ада, что черной тучей

Над нами навис.

Победное солнце еще не скоро взошло,

Сотни тысяч героев за это в бою полегло;

В восемнадцать мальчишеских лет брат

На польській землі зустріли смерть в неравній бою,
 Отець, в слобожанській сторонці, вигоняючи ворога,
 Своєю кров'ю українську землю обгарив,
 А осколки німецькі в плечах до самої смерті носив.
 Кому-то повезло, їх не убили,
 Прапор перемоги в сорок п'ятому над Рейхстагом встановили.
 Ми, діти війни, вже посідали,
 Наші ряди ізрядно вже порідали,
 І все ж ми пам'ятаємо складні роки минулої війни.
 Що в нас уже не дитячі душі
 Темною відміткою лягли.

*М. І. Литвин,
 жовтень 2005 р.*

Птахіна Катерина: Чи знали Ви про голодомор 1932-1933 років, голод 1946 – 1947 років? Розкажіть про пережиті події.

Микола Іванович: З труднощами пережили колективізацію, а далі голодні роки 1932-1933. Але вижили. Життя перед самою війною налагоджувалось на краще. Голод 1946 – 1947 років зачепив і нашу сім'ю і лише та корівчина, яку ми виростили з теляти, врятувала нас від голодної смерті. У ці роки в домі хліба майже не було, бо на трудові батькам нічого не дали. До цього ще й додалася нестерпна спека, яка випалила майже все на колгоспних полях і сільських містах. Відбудова господарства країни важким тягарем лягла на плечі і так збіднілого селянства. Обтяжливі податки вимітали геть все з хати: молоко віддай, яйця на користь держави здай, сорок кілограмів м'яса на рік – де хочеш візьми та віднеси на приймальний пункт, та ще й грошей кругленьку суму поклади державі в гаманець. А батько в колгоспі повинен був ще й підписати державну позику на значну суму. Так де тут не будеш голодним та роздягненим?! А таких сімей у нашому селі було дуже багато. Тільки

державні службовці мали вільний доступ до продуктів у магазинах за спеціальними картками.

Не один раз спостерігав, як у магазинах державні мужі набирали все, що їм потрібно з харчів. Нам це було недоступно. А моїй матері часто до столу доводилося подавати випічку з лободи й кінського щавлю. Хліба не бачили на столі до нового врожаю 1947 року. Пам'ятаю: заздалегідь до свята Петра і Павла батько на своєму городі вкосив перше жито. Все це обмолотили, змололи на домашніх жорнах, і на святковому столі з'явилися духмяні буханці з нового врожаю. Це було справжнє свято. Все це залишилося в минулому, як добрий спомин про гірке, щемне до болю дитинство.

Проходив час, я закінчував рідну школу. Переді мною поставало питання: куди далі? Знаю, що у вищі начальні заклади мені не пройти за конкурсом, навчатися в системі профтехосвіти не було можливості, бо їх тоді майже не сувало. Адже якихось тільки десять років, як закінчилась війна, і то був нелегкий час. Переді мною стояло завдання утвердити себе в житті, вибрати вірний шлях. А вдома – які там достатки були, коли батько повернувся з війни інвалідом другої групи, а заробітки в колгоспі були зовсім мізерні. І я вирішив досягти своєї мети власним зусиллям, своєю працею. Цим самим хоч трішки допомогти батькам. А трапиться можливість продовжувати навчання, я неодмінно буду навчатися заочно чи на вечірньому відділенні. Ця думка ніколи не покидала мене. І я звернувся до райкому комсомолу. Там порекомендували за комсомольською путівкою поїхати в Донбас на підземні роботи. А це значить бути в перших рядах, першим піднімати економіку нашого краю, добувати чорне золото, яке так потрібне нашій країні. Багато невідомого чекало мене попереду, але це е більше заохочувало. І я за комсомольською путівкою разом з новими товаришами рушив у невідомий для мене шахтарський край. Звичайно, нас чекала нелегка робота, але поки що про це ніхто не думав. Гостинно нас зустріла Нова Горлівка, але вже на другий день розпочалася буденна

шахтарська робота впереміжку з курсовим навчанням, де нас знайомили з азами шахтарського життя. Перше відвідування і знайомство з підземною роботою декому здалося важким і непосильним, тому слабкодушким тут нічого робити. Навіть після першого знайомства з шахтою дехто з моїх товаришів заявив, що то його останнє відвідування. І справді, через декілька днів вони, м'яко кажучи, втекли. Але таких були одиниці (Малюнок 24). Швидкоплинний час. Непомітно пройшов рік роботи на шахті. Були і радощі, і розчарування, але думка про нескореність перед труднощами не покидала. Прийшла пора служби в лавах Збройних Сил. Так я розпрощався назавжди з першим робочим місцем, до якого так звик, що не було бажання його покидати. Але що поробиш життя є життям. І навіть через десятиліття згадуються донецькі терикони, копри, що височать над містом, і та шахта, з якої я розпочав своє трудове життя, яка навчила мене не боятися труднощів, що іноді зустрічаються на життєвому шляху, навчила міцніше любити рідну Вітчизну.

Зінченко Вероніка: Микола Івановичу, Ви є засновником і керівником історико-краєзнавчого музею імені Г. Петрова, розкажіть, будь ласка, про створення і розвиток музею.

Микола Іванович: З 1977 року при школі діє історико-краєзнавчий музей (Малюнок 32). Зібрані в ньому експонати, фотографії, документи розповідають про минуле і сьогодення Хотіні, про її кращих людей (Малюнок 26, Малюнок 28, Малюнок 29, Малюнок 30, Малюнок 31). Музею присвоєно звання Геннадія Петрова (Малюнок 33). Чому саме Хотінський краєзнавчий музей удостоївся такого звання? Свого часу по закінченні Львівського університету Геннадій Терентійович Петров у Хотіні (тодішньому райцентрі) розпочав свою трудову діяльність відповідальним секретарем районної газети «Сталінський промінь». І немало своїх досліджень, краєзнавчих розвідок і публікацій і у той час, і пізніше в газеті «Вперед», «Сумщина», власником якої разом із журналістом Миколою Чугаєм він був, присвятив цьому чарівному куточку Сумщини, як і всьому

Сумському краю. Неоціненний його внесок у відродження центру наукової думки і просвітництва «Паліцинської академії, організацію Лисенківських свят у Шпилівці на батьківщині відомого українського скульптора. Та все ж найбільшим доробком Петрова є його нариси про історію Сумщини – надруковані у періодичних виданнях та книжкових збірках й ті, що залишилися у рукописах в архіві краєзнавця і ще мають відкрити немало цікавих сторінок для прийдешніх поколінь (Малюнок 8, Малюнок 9, Малюнок 10, Малюнок 11, Малюнок 12, Малюнок 13, Малюнок 14).

У шкільному музеї

Тихо. Тут місце спокійне,
Доки до залу не ввійшла дітвора.
Лиш односельці на фото
Між собою розмову ведуть,
Кожний з них хоче поділитись про
себе:
Чому тут місце йому,
Як склалася доля його,
Чим прославив він рідне село.
Далі – фото Героїв, їм є що сказати,
За що зірки сяють у них на грудях.
До зали заходить зграйка діток,
І пішла розмова про козачий той рід,
Що заснував тут вперше Хотінь.
Картин художніх тут чимало
Писали їх Васильєв і Крамской,
Відвідувач побачить вмить
У картинах втілення рідної краси.
В останній жорстокий свій бій

Командир-партизан
Земляків у атаку повів.
Повів у вічність, як мужній герой.
Сучасник! Біля фото його зупинись
І низько пам'яті його вклонись!
Вітя Доценко – наш випускник.
Ось фото його – знайоме обличчя.
Через роки слухняний йому штурмовик
Шугав у небі, немов блискавиця.
Досяг Віктор у праці піднебесних висот,
Сьогодні ми пам'ятаєм справи його,
В музеї – відзнаки, фото та військовий кашкет.
Ось і скінчився похід до музею.
Багато ще не пізнано, бо часу замало,
А все ж таки в душу чимало запало
Від відвідин музейного залу.

М. І. Литвин

Птахіна Катерина: Миколо Івановичу, скажіть, будь ласка, Ви написали декілька книг про селище Хотінь. Про що саме в них йде мова, розкажіть, будь ласка?

Микола Іванович: Перша моя книга має назву «Хотінь – край наш слобожанський» (Малюнок 17, Малюнок 35). У ній розповідається про основні віхи історичного розвитку селища, які тісно переплітаються з історичними подіями, що розвивалися в Україні протягом багатьох століть. Збірник містить у собі цікаві публікації визначного краєзнавця Г. Петрова, відомих дослідників Д. Багалія, Г. Лукомського. Читаючи книгу, в уяві постають події, які відбувалися в рідному краю від минулих часів до сьогодення.

«Скарби нашої пам'яті» – друга моя книга на краєзнавчу тематику (див. Малюнок 36). Вона є продовженням книги «Хотінь – край наш слобожанський». Я щиро вдячний за спонсорську допомогу у виданні цієї книги керівництву ТОВ «Фавор», а саме Резніченку Роману Миколайовичу та Немцову Андрію Васильовичу, а також я щиро вдячний Ковчуну Р. Ю. за допомогу у підготовці цієї книги. «Скарби нашої пам'яті» є різноплановою, тут і про красу природи рідного краю і любов до неї, про тяжкі роки воєнного лихоліття, про голодомор 1932-1933 років. Продовжується розмова про рідне село і його людей, які будували, захищали від ворожої навали рідну землю, росли врожаї, виховували дітей. Тут я спробував своє перо в поетичній творчості. І знову в рядках поезії звучать слова про рідне село. Все це виносить на власний розсуд читачів, але я намагався дати зрозуміти, що все те, що я пишу йде від душі і щирого серця. Червоною ниткою через все, що написано в цьому збірнику, я намагався показати такі якості людини, як доброту, любов до природи, до людей праці. Шану до творіння людських рук. Не дивлячись на життєві труднощі, що зустрічаються в нашому повсякденному житті – головне в цьому збірнику – торжество життя. Я закликаю любити свій край, а разом з ним – свою державу по імені Україна (Додаток 1).

Книга «Хотінь в історії рідного краю», видана за підтримки ТОВ «Виробничо комерційне підприємство «Нотекс»», ТОВ «Фавор», приватного підприємця Ю. О. Кулібаби та СОГО «Центр соціально-гуманітарного розвитку «Рідний край»» (Малюнок 37). Ця книга продовжує серію публікацій про невичерпні джерела буття українських слобожанських земель. Це видання увібрало в себе малознаний матеріал про Хотінь, давнє козацьке село на Сумщині. В історично-документальних нарисах розгортається драматична доля Хотіні, її теперішніх жителів, іменитих гостей, які спільною працею, звитягою і творчістю творили величну історію рідного краю. Вперше читач у повному

обсязі дізнається про слобідську перлину – Хотінський палацо-парковий ансамбль (Додаток 2).

Коли збирав матеріал до своєї першої книги «Хотінь – край наш Слобожанський», яка вийшла друком у 2002 році, у думці роїлося? «Як сприйме читач надруковане? Що його зацікавить?» Прошли роки. І ось ще один збірник, який об'єднує історично-документальні нариси про Хотінь, про її мешканців, трудівників, звитяжців Другої світової війни, про освітян, що готують до життя молоде покоління, словом, про тих, хто звеличує Батьківщину. Я, автор книги, щиро закоханий у свій край, намагався винести кожен рядочок на розсуд читача. Я хочу, щоб історичні факти не були забуті.

Історія суспільства не має кінця. Її потрібно досліджувати, розкриваючи всі сторони людського буття. Моє бажання набагато скромніше: донести до читача сторінки про славних земляків, які творили і творять історію рідного краю. Збірник історично-краєзнавчих нарисів «Хотінь в історії рідного краю» має розділи, які носять назви згідно з матеріалами: «Сторінки історії Хотіні», «Пам'ять про подвиг збережемо», і, власне, все про автора цієї збірки: «Одержимий – Микола Литвин». Кожен, хто розгорне книжку, в першому розділі дізнається про те, що селище міського типу Хотінь, одне з найдавніших поселень на Слобожанщині, має багату історію героїчного минулого і непростого сьогодення. Тут читач познайомиться з архітектурними пам'ятниками історії та культури та їхньою трагічною долею. Також тут йде мова про наших односельців, які в мирний час показували зразки самовідданої праці на виробництві, в сільському господарстві, на освітянській ниві та на інших ланках трудового життя. У 2015 році наша держава відзначала 70-річчя великої Перемоги у Другій світовій війні 1941-1945 років. Тому другий розділ книжки розповідає про тих, хто захищав нашу Вітчизну. А вже у третьому розділі я насмівся надрукувати все, що пережив у своєму житті протягом багатьох років. Тому і вас, молоде покоління, я закликаю читати, аналізувати і

робити висновки. Отже, ця книга – про яскраві сторінки історії мого села - невід'ємної частини України і людей, які творили, будували, захищали.

Гімн життю

Стою погожої я днини
Десь на окрайчику землі,
Переді мною журавлиними крильми
Розкинулось моє село в імлі.
Руками хочу небо обійнять,
У мріях світ весь досягнуть,
Моя душа, немов струмок,
Після дощу шепоче:
«Спасибі, люди, я серед вас,
Я поруч з вами є,
Мене ще сонце зігрива,
А місяць мою тайну зберіга».
Свої життєві сторінки гортаю:
Завжди сміливо правді в очі я дививсь,
Можливо схибив десь (не без гріха),
А десь і людям в справах допоміг.
Зате із судженого Богом
Я довгий путь пройшов,
Я вдячний їй за той нелегкий хрест,
Що ділимо буденщину на двох.
Кажу собі: «Спасибі, що життя
Недаром я прожив:
Трудився, вчивсь, навчав,
Отож помітний слід в житті я полишив!»

М. І. Литвин, жовтень, 2005 р.

**Зінченко Вероніка: За професією і за покликанням Ви – вчитель.
Скажіть, будь ласка, що саме Вас спонукало стати вчителем і працювати
на педагогічній ниві?**

Микола Іванович: Допитливість дитячих очей, їх велике бажання все знати, активно діяти примусили мене багато працювати над собою, вести багатогранну роботу. З дітьми я так міцно зрісся, що вже не уявляю себе поза школою (Малюнок 22). Тому і вирішив присвятити своє життя благородній справі – вихованню підростаючого покоління. Це і є моєю найбільшою радістю, моєю гордістю, змістом мого життя. Це те, заради чого і заради кого я живу і творю, те, що мене надихає і окрилює. Люблю я своє селище Хотінь. Радію, коли з'являється новобудова, поспішаю сфотографувати для альбома. Веду разом з учнями літопис населеного пункту. Моя скромна робота вчителя оцінена медаллю «Ветеран праці», маю звання «Відмінник освіти України» (Малюнок 1, Малюнок 2, Малюнок 3, Малюнок 4, Малюнок 5, Малюнок 6, Малюнок 7, Малюнок 38, Малюнок 39, Малюнок 40, Малюнок 41, Малюнок 42).

Урок історії

Іду на урок історії я, входжу до класу малих.
Допитливі очі дітей чекають від мене новин,
Хочуть пізнати побільше історичних далеких подій:
Про походи, переможні битви, про славних і мужніх людей.
В машину часу сідаємо класом і почалась далека мандрівка
В далекий і древній той час. Робили коротку зупинку отут
Біля первісних стоянок людей. Ой, як важко їм виживать
Серед диких звірів і дрімучих лісів! Через мить – зупинка в Єгипті.
Мудрі жителі краю цього ведуть боротьбу з водою Голубої Ріки
Й пісками жаркої пустелі. Фараони цієї держави
Будують собі піраміди, аби прославить свої імена,
А після смерті увійти у вічне загробне життя.

Були ми гістьми Вавілону, завітали ми до Шумеру та Аккад
 І в багато інших цікавих держав. Далі шлях наш до греків проліг:
 До Спарти, Афін і до острова Крит, до Трої, де троянці бились за волю,
 Та «кінь троянський» підвів їх на цьому.
 А що сталося далі – дізнаєтесь, діти, на наступному нашому уроці.
 Ось і настав час повертати до школи,
 Тільки б зробити зупинку у Римі. Рим – столиця багатьох імператорів,
 Рабів й гладіаторів. Тут Спартак боровся за волю,
 Щоб рабам покращить їх долю.
 Тут знайшла собі місце легенда про Всевишнього Бога Ісуса Христа.
 Нарешті наш уявний урок закінчився і наш «часоліт»
 В класі знов приземлився. Сіли за парти та відпочили,
 Потім пригадувать стали – де були і що на пам'ять взяли.
 І мовили учні: «Вчителю наш! Це ж ви завісу нам підняли й пізнали ми
 З ваших вуст історію Стародавнього світу!

М. І. Литвин

Птахіна Катерина: Що б Ви побажали підростаючому поколінню?

Микола Іванович: Не бути байдужими! Не стояти осторонь, бути активними громадянами своєї держави. Не боятися. Навчатися, працювати задля розвитку своєї країни. Гуртуватися, об'єднуватися, підтримувати тих, хто мислить прогресивно за вільну і незалежну Україну, за свій рідний край. Любіть, бережіть і шануйте свою державу, рідний край. Адже рідний край – це та земля, де людина відчуває себе вдома, затишно й привітно. Недаремно ж люди говорять, що в рідному домі й стіни допомагають. А тих, хто нехтував історичною пам'яттю про свій край та свій рід, часто зневажливо називали: «Людина без роду-племені». Саме родина та рідний край були і є тими самобутніми точками опори конкретної людини в історичному часі та просторі людського буття. Недаремно Павло Тичина писав: «Забудеш рідний край —

твое всохне коріння». Тому пам'ятайте і не забувайте батьківський край, бо історія живе у спогадах, серцях людей, котрі народилися і вирости в цьому краї.

Зінченко Вероніка: Дуже дякуємо Вам за інтерв'ю та шире спілкування! Ми бажаємо Вам міцного здоров'я та благополуччя, успіхів у всіх Ваших справах! До побачення!

Микола Іванович: Дякую і я, вам, діти! Миру нам усім, вам здоров'я та наснаги у всіх починаннях! До побачення!

Висновки

Є дати й імена, які навіки вкарбовуються в історію і людську пам'ять. Одне з таких імен, безсумнівно, вкарбувалося в історію нашого рідного селища Хотінь. Миколі Івановичу було нелегко, але мав він велику любов до науки, до праці, до вивчення навколишнього світу, до рідної землі. Великий внесок у творчість Литвина Миколи Івановича зробили педагоги, його перші вчителі, які вивели його на широку життєву дорогу. Велика їм шана за виховання, за те, що навчили любити рідний край, такий багатий на щедрих людей. І колишній вихованець завжди повинен бути вдячний рідній школі. Як міг віддячити Микола Іванович? Вирішив створити в школі історико-краєзнавчий музей, щоб знали земляки, які видатні люди жили та народилися в Хотіні. Збирав матеріали ще з юних років. Дізнається, що в когось збереглося старе фото, або є фронтний лист – і йде до господаря. Люди не відмовляли, - знали, що музей в селі потрібний для сучасників і для майбутніх поколінь. Часто й учні приносили експонати, цікавились походженням речей, ставали помічниками вчителя. Завдяки копіткій роботі всього вчительського та учнівського колективу в школі на честь 60-річчя Великого Жовтня відкрито кімнату-музей. Десятки експонатів розповідають про минуле і сучасне селища.

Учитель історії повинен багато знати з археології, етнографії, краєзнавства. Вже маючи вищу освіту, Микола Іванович вступив на заочне відділення історичного факультету Харківського державного університету. Він має чимало учнів, які працюють у різних куточках нашої Батьківщини. Володимир Сорока мешкає у Караганді, Володимир Лазаренко – у Харкові, чимало їх залишилось у Хотіні. Вони приходять у музей і починаються спогади про все близьке і дороге серцю. Поруч з Миколою Івановичем була і його дружина Ольга Денисівна. У минулому педагог, вона розділяла усі поривання душі свого чоловіка і розуміла ті щасливі миттєвості, коли рядок лягав на папір.

Наразі Микола Іванович Литвин працює у Хотінській спеціалізованій школі I-III ступенів завідувачем історико-краєзнавчого музею, проводить екскурсії для учнів школи, гостей та не втомлюється збирати історико-краєзнавчий матеріал для свого музею, що є окрасою школи. Увіковічнення пам'яті Геннадія Петрова в Хотінському музеї стало можливим завдяки ініціативі патріотів і справжніх послідовників його справи – педагога, директора музею, краєзнавця, людини, одержимої великою любов'ю до рідного селища та його жителів. У цьому році Миколі Івановичу виповнилося 83 роки, а він і не думає втрачати енергії і сили, продовжує працювати, збирає матеріал для нової книги про рідне селище, запрошує учнів і гостей до музею, де зібрано стільки всього за цілу п'ятдесятирічну працю у школі. Музей імені Г. Петрова щороку поповнюється новими експозиціями, серед яких остання присвячена Героям селища міського типу Хотінь та сусіднього села Писарівка, які захищали Україну від російського агресора, боролись за цілісність України, були учасниками АТО.

Микола Іванович Литвин за покликанням – учитель. Тому, безсумнівно, школа – це головні сторінки його біографії. Нинішнє його дітище – історико-краєзнавчий музей імені Г.Т. Петрова. Так, він його і створив. Це справа всього його життя, якій Микола Іванович віддається сповна. Він завжди з людьми, а вони завжди з ним. Такі є тільки у селах – захоплені, самовіддані, некорисливі, небайдужі, творчі, одержимі. Ми бажаємо Миколі Івановичу довгих років життя, міцного здоров'я, сили, натхнення і дякуємо за щирі любов до рідного краю, за збереження пам'яті для нащадків. Прожиті роки лишили на обличчі цієї закоханої у життя людини зморшки і посріблили голову. Але придивіться до нього ближче в житті, і ви переконаєтесь, що душею він ще молодий, сповнений енергії й творчих поривань, як і багато років тому. Віряться, що Микола Іванович Литвин, людина, яка одержима своєю любов'ю до рідної землі та її

жителів, як і раніше, продовжить публікації з краєзнавства. Пройде небагато часу, і ми станемо учасниками презентації його нової книги.

Список використаної літератури

1. Краєзнавець і літературознавець, журналіст та щирий патріот України і всього українського – це про Геннадія Терентійовича Петрова. // Вперед. Газета Сумського району Сумської області. – 2009. – 5 червня. – сторінка 3.
2. Литвин М. І. Скарби нашої пам'яті: нариси, спогади, хроніка, вірші. – Суми: ВАТ «Сумська обласна друкарня», видавництво «Козацький вал», 2006. – 104 с.
3. Литвин М. І. Хотінь в історії рідного краю. Збірник історично-краєзнавчих матеріалів. – Суми: ВД «Фолігрант», 2013. – 112 с., іл. – (Сер. «Літопис малої батьківщини).
4. Литвин М. І. Хотінь – край наш Слобожанський. Збірник нарисів і спогадів. – Суми: Видавництво «Слобожанщина», 2002. – 230 с.
5. Ніщо не забудьте, ніхто не забутий // Вперед. Газета Сумського району Сумської області. – 2018. – 22 вересня. – сторінка 2.
6. Один обов'язок на всіх. // Вперед. Газета Сумського району Сумської області. – 2011. – 5 серпня. – сторінка 7.
7. Щоб рідний край заповнив душу на все життя. // Вперед. Газета Сумського району Сумської області. – 2002. – 10 серпня. – сторінка 5.

Додатки

Додаток 1

Відгук про книгу «Скарби нашої пам'яті»

«Скажу одразу: і автор цієї книги, і сама книга мені глибоко симпатичні. Вони прості, привітні, лагідні і багаті на життєвий досвід. Микола Іванович Литвин належить до тих людей, які з роками не втрачають допитливості, цікавості до світу, до свого краю, людських доль. Він прекрасний психолог, добросовісний дослідник, хороший співбесідник. Від спілкування із цією книгою читач збагатиться знанням про життя, таким, яким воно було і яким є зараз; отримає заряд позитивної енергії, почне з інтересом приглядатися до свого власного оточення. Власне кажучи, книга має не лише пізнавальне, а й благодворне, спонукальне виховне значення. Для суспільства, яке ще з 20-х років минулого століття втратило чимало духовних цінностей, вона просто необхідна.»

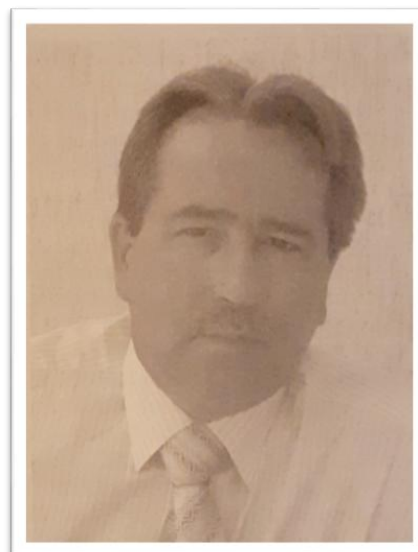
Тамара Герасименко,

Член Національної Спілки письменників України

Додаток 2

Відгук про книгу «Хотінь в історії рідного краю»

«Нещодавно мені довелося прочитати рукопис книги про Хотінь Миколи Івановича Литвина. Розповіді хотінського вчителя і музейника про рідне селище по-іншому відкрили мені вже добре знану мою другу батьківщину. Видання «Хотінь в історії рідного краю» Миколи Литвина – це олюднена хроніка життя селища, це долі багатьох земляків, про яких я знав. З багатьма із них звели мене життєві дороги, і добре

Романченко Сергій Миколайович

працювалося з ними. Книга М. Литвина – це також своєрідний дім, зведений будівничим-краєзнавцем для жителів Хотіні і всієї благодатної Слобожанщини. Благодатної для праці, для натхнення і творчості, для пошуку дороги, яка веде від отчого порогу у світ та й повертає на вогник у батьківському домі.»

*Депутат Сумської районної ради VI скликання,
керівник ТОВ «ВКП «Нотекс» Романченко Сергій Миколайович*

Фоторепортаж

Грамоти М. І. Литвина

Малюнок 1

Малюнок 2

Малюнок 3

Малюнок 4

Грамоти М. І. Литвина

Малюнок 5

Малюнок 6

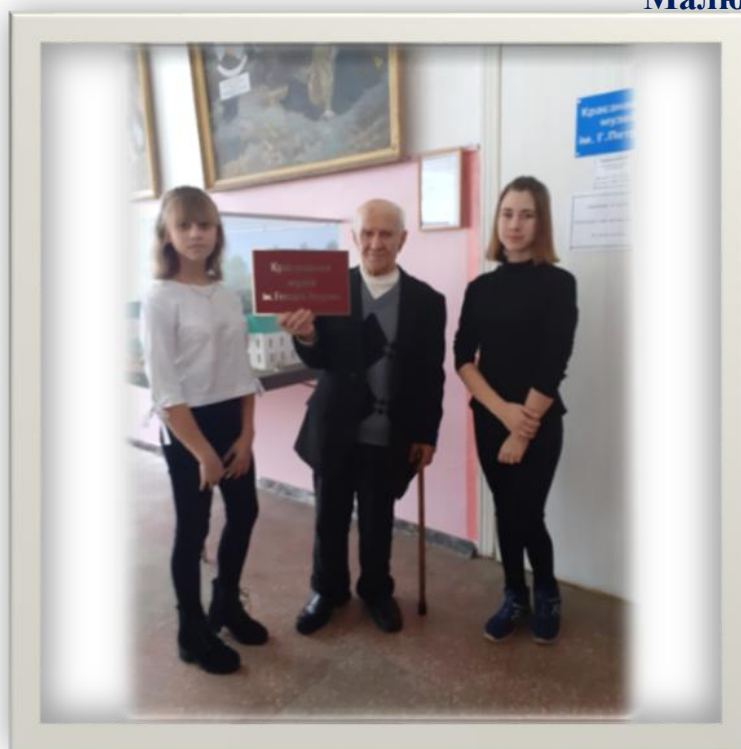
Малюнок 7

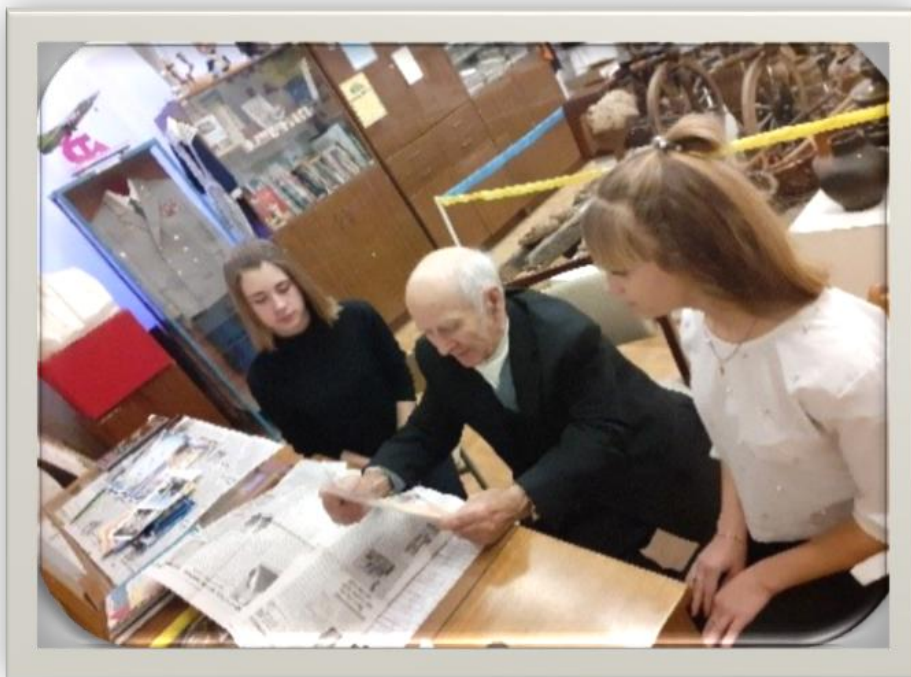
Сертифікат М. І. Литвина

Малюнок 8

**Птахіна Катерина і Зінченко Вероніка з М. І. Литвином біля музею
(на фото зображено макет Хотінського палацу)**

Малюнок 9

**Птахіна Катерина і Зінченко Вероніка з
М. І. Литвином біля музею ім. Г. Петрова**

Малюнок 10**Учениці за роботою з М. І. Литвином****Малюнок 11****Учениці за роботою з М. І. Литвином**

Малюнок 12

Птахіна Катерина і Зінченко Вероніка з М. І. Литвином біля стенду «Послідовник Геннадія Петрова – Микола Литвин»

Малюнок 13

Малюнок 14

Таблички, що висить на дверях історико-краєзнавчого музею ім. Г. Петрова

Малюнок 15

Публікація «Ніщо не забудьте, ніхто не забутий»
(інтерв'ю з краєзнавцем М. І. Литвином)
у газеті «Вперед», 22 вересня 2018 р.

Малюнок 16

Привітання М. І. Литвина з 75-річним ювілеєм у газеті «Вперед»

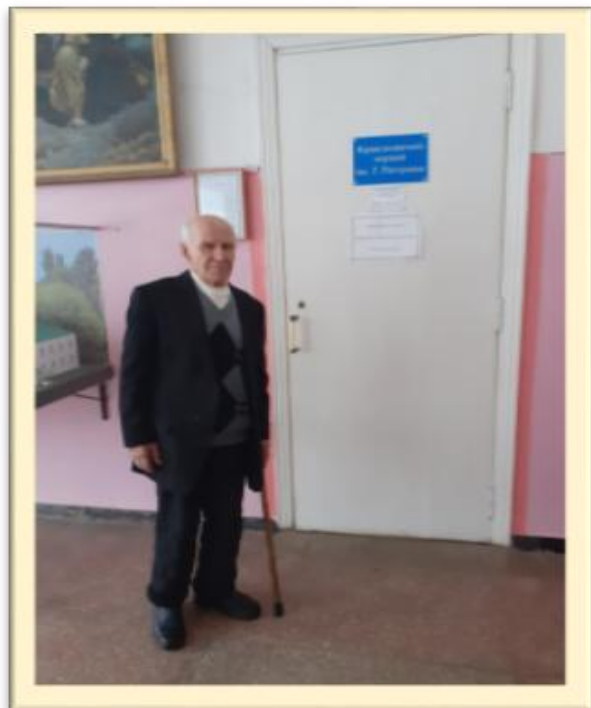
Малюнок 17

**М. І. Литвин знайомить учнів зі своєю першою книгою
«Хотінь – край наш Слобожанський»**

Малюнок 18

**М. І. Литвин з педагогічним колективом та
гостями школи**

Малюнок 19

Малюнок 20

Микола Іванович Литвин

Малюнок 21

Шкільні роки, 5 клас. 1949 р.
(М. І. Литвин – у верхньому ряду перший праворуч)

Малюнок 22

Малюнок 23

М. І. Литвин на уроці історії
Фото 1985 р.

Литвини – батьки М. І. Литвина
Іван Тихонович (1900-1989 рр.)
та Євдокія Іванівна

Малюнок 24

З товаришами по шахті у м. Новогорлівка. 1955 р.
(М. І. Литвин – стоїть третій праворуч)

Малюнок 25

Литвин М. І. під час служби в армії

Малюнок 26

Литвин М. І. у музеї

Малюнок 27

М. І. Литвин у школі на День Перемоги 9 травня

Малюнок 28

Малюнок 29

Експозиції та експонати історико-краєзнавчого музею ім. Г. Т. Петрова

Малюнок 30

М. І. Литвин у музеї

Малюнок 31

Стенд «Послідовник Геннадія Петрова – Микола Литвин»
в історико-краєзнавчому музеї ім. Г. Т. Петрова

Малюнок 32

Відкриття краєзнавчого музею в Хотінській середній загальноосвітній школі
Фото 1977 р.

Малюнок 33**Геннадій Петров****Малюнок 34**

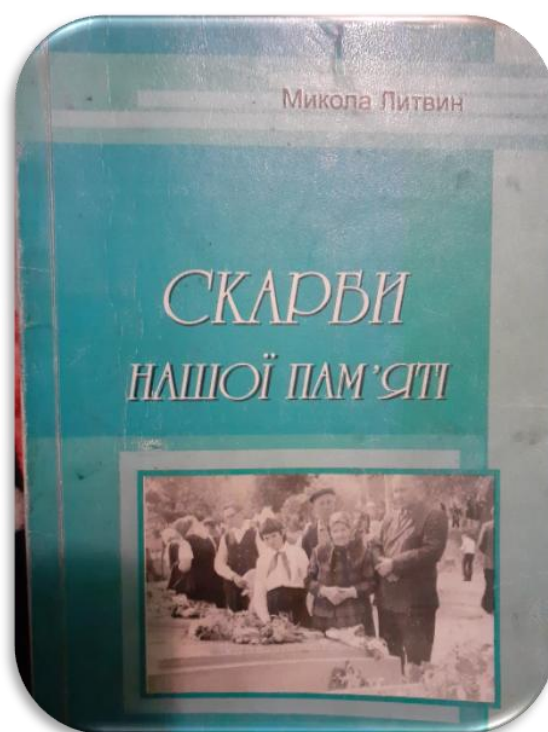
Микола Іванович з дружиною – Ольгою Денисівною
Фото 2003 р.

Малюнок 35

Книга «Хотинь – край наш Слобожанський»
(автор: Литвин М. І.)

Малюнок 36

Книга «Скарби нашої пам'яті»
(автор: Литвин М. І.)

Малюнок 37

Книга «Хотинь в історії рідного краю»
(автор: Литвин М. І.)

Малюнок 38

Посвідчення «Відмінник освіти України»

Малюнок 39

Малюнок 40

Посвідчення «Відмінник освіти України»

Медаль «Відмінник освіти»
України» М. І. Литвина

Малюнок 41

Малюнок 42

Медаль за багаторічний добросовісний
труд «Ветеран труда» М. І. ЛитвинаМедаль «Переможець огляду
пам'ятників Великого Жовтня та
громадянської війни» М. І. Литвина